

Folketingets Finansudvalg
Christiansborg

30. juni 2023

Endeligt svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 123 (Alm. del) af 21. februar stillet efter ønske fra Alex Vanopslagh (LA)

Spørgsmål

Vil ministeren redegøre for effekten af at hæve kontanthjælpssatserne (inkl. integrationsydelse og uddannelseshjælp) med hhv. 10, 20, 30, 40, 50 pct. på antallet af relativt fattige børn (med Danmarks Statistiks definition)? I det kontanthjælpslofterne hæves med samme kronebeløb som kontanthjælpssatserne. I den forbindelse bedes ministeren angive både de faktiske kontanthjælpssatser og disponible indkomster for enlige og par med hhv. 0-3 børn (ved de angivne effekter på kontanthjælpssatserne) samt angive effekten på arbejdsudbud og offentlig saldo.

Svar

Kontanthjælpssystemet udgør det nederste sikkerhedsnet i Danmark, og danner dermed bunden for det samlede ydelsessystem. Hvis satserne i kontanthjælpssystemet hæves væsentligt, vil det alt andet lige medføre en fundamental ændring af balancerne i ydelsessystemet, og det vil således forventeligt have en række afledte konsekvenser på andre ydelsesområder.

Der er i beregningerne til svaret anlagt den gængse tilgang til opgørelse af effekterne af ændringer på kontanthjælpsområdet, som er tiltænkt til at opgøre effekterne af marginale ændringer og ikke af grundlæggende ændringer af ydelsessystemet.

Særligt ved de største satsforhøjelser i spørgsmålet vil der være tale om så betydelige ændringer af kontanthjælpssystemet, at det også må forventes at have omfattende konsekvenser i de øvrige dele af ydelsessystemet. Opgørelserne af virkningerne af de skitserede satsændringer skal derfor betragtes som rene regneeksempler, der ikke er udtryk for de reelle effekter af forslagene. Eksempelvis vil nogle af kontanthjælpssatserne overstige den maksimale dagpengesats på 19.728 kr. pr. måned for fuldtidsforsikrede ikke-dimittender, hvis satserne hæves med over 30 pct. eller mere, *jf. tabel 1*. Denne slags grundlæggende ændringer i balancerne i ydelsessystemet, vil andet lige medføre betydelige adfærdsændringer, udover hvad der indgår i beregningerne nedenfor.

Tabel 1

Satser i kontanthjælpsystemet, kr. pr. måned (2023-pl)

Kontanthjælpsmodtagere	Gældende regler	10 pct. stigning	20 pct. stigning	30 pct. stigning	40 pct. stigning	50 pct. stigning
Forsørger, fyldt 30 år	15.873	17.461	19.048	20.635	22.223	23.810
Ikke forsørger, fyldt 30 år	11.945	13.139	14.334	15.528	16.723	17.917
Enlig, under 30 år	15.173	16.690	18.207	19.725	21.242	22.759
Forsørger, under 30 år	10.615	11.676	12.738	13.799	14.861	15.922
<i>Uddannelseshjælpsmodtagere</i>	<i>Gældende regler</i>	<i>10 pct. stigning</i>	<i>20 pct. stigning</i>	<i>30 pct. stigning</i>	<i>40 pct. stigning</i>	<i>50 pct. stigning</i>
Hjemmeboende	2.820	3.102	3.384	3.666	3.948	4.230
Udeboende	6.545	7.199	7.854	8.508	9.163	9.817
Forsørger	9.161	10.077	10.993	11.910	12.826	13.742
Enlig forsørger	13.091	14.400	15.709	17.018	18.327	19.636
<i>Selvforsørgelses- og hjemrejse- ydelse eller overgangsydelse</i>	<i>Gældende regler</i>	<i>10 pct. stigning</i>	<i>20 pct. stigning</i>	<i>30 pct. stigning</i>	<i>40 pct. stigning</i>	<i>50 pct. stigning</i>
Hjemmeboende	2.736	3.009	3.283	3.556	3.830	4.103
Udeboende	6.349	6.984	7.619	8.254	8.889	9.524
Forsørger	8.886	9.775	10.663	11.552	12.441	13.329
Enlig forsørger	12.698	13.967	15.237	16.507	17.777	19.047

Anm.: Tallene er afrundet til hele kroner.
Kilde: Beskæftigelsesministeriet.

Så store stigninger i ydelsesniveauet for kontanthjælpsmodtagere, som der spørges ind til, vil betyde, at incitamentet til at arbejde vil svækkes betydeligt for personer der modtager kontanthjælp, da gevinsten ved at tage et arbejde, fx til HK-mindsteløn, vil reduceres betydeligt.

Kontanthjælpssatserne hæves med hhv. 10, 20, 30, 40 og 50 pct., hvor satser forstås som egentlige kontanthjælpssatser såvel som aktivitetstillæggene. Økonomiske sanktioner som 225-timers reglen antages at være uændret. Kontanthjælpsloftet hæves med kronebeløbet, som kontanthjælpssatserne hæves med, dvs. kontanthjælpsloftet følger ændringerne i kontanthjælpssatserne en til en. Særlig støtte reduceres beregningsteknisk med op til stigningen i kontanthjælpssatserne efter skat, idet det lægges til grund, at kontanthjælpsmodtagernes behov for yderligere økonomisk støtte reduceres.

Opgørelsen af virkninger på provenu og arbejdsudbud tager udgangspunkt i oplysninger om kontanthjælpsmodtagere i 2019, som fremskrives, så der tages højde for den forventede strukturelle udvikling i kontanthjælpssystemet. Ved opgørelsen af både de økonomiske og fordelingsmæssige konsekvenser er der ikke taget højde for, at flere i kontanthjælpssystemet er omfattet af beskæftigelseskravet i 2023 end i 2019.

Det indebærer isoleret set (eksklusive afledte effekter) merudgifter på mellem 1,0 og 4,6 mia. kr. efter skat, tilbageløb og adfærd at øge kontanthjælpssatserne med mellem 10 og 50 pct. Satsforhøjelserne vil samtidigt indebære et negativt arbejdsudbud på mellem 1.300 og 5.350 fuldtidspersoner varigt, når der ikke tages højde for afledte effekter på resten af ydelsessystemet, *jf. tabel 2.*

Tabel 2						
Isolerede konsekvenser af højere kontanthjælpssatser (ekskl. afledte effekter på resten af ydelsessystemet)						
	2023	2024	2025	2026	Varigt	Arbejdsudbud varigt
	----- Merudgifter i mio. kr. -----					Fuldtidspersoner
Kontanthjælpssatser øges 10 pct.	940	950	970	985	1.005	- 1.300
Kontanthjælpssatser øges 20 pct.	1.780	1.795	1.830	1.860	1.900	- 2.350
Kontanthjælpssatser øges 30 pct.	2.635	2.650	2.705	2.750	2.805	- 3.400
Kontanthjælpssatser øges 40 pct.	3.495	3.520	3.590	3.650	3.725	- 4.400
Kontanthjælpssatser øges 50 pct.	4.360	4.385	4.475	4.550	4.645	- 5.350

Anm.: Den samlede adfærdsvirkning ved omfattende satsændringer i kontanthjælpssystemet vil omfatte afledte adfærdseffekter, der går ud over, hvad der er medregnet her. Tallene i tabellen skal derfor delvist betragtes som regneeksempler, idet der ikke er indregnet forventede afledte effekter på den øvrige del af ydelsessystemet, fx for dagpengemodtagere. Det antages, at indbetaling til ATP følger kontanthjælpssatserne, der hæves med hhv. 10, 20, 30, 40 og 50 pct. Hertil kommer betaling til obligatorisk pension. Der lægges til grund i beregningerne, at der ikke er fordrevne ukrainere, som modtager kontanthjælpsydelse efter 1. kvartal 2024, da Lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine udløber der.

Kilde: Beskæftigelsesministeriets beregninger på baggrund af lovmodellens datagrundlag.

Der er således ikke medregnet afledte effekter på resten af ydelsessystemet. Eksempelvis reduceres dagpengemodtageres økonomiske incitament til at være en del af dagpengesystemet markant, når kontanthjælpssatserne hæves betydeligt (og i nogle tilfælde overstiger den maksimale dagpengesats). Tilsvarende må det forventes, at så grundlæggende ændringer i ydelsessystemet vil kunne have betydning for brugen af andre ydelser, såsom fleksjob, sygedagpenge og tilbagetrækningsydelse.

Følgende beskriver de fordelingsmæssige konsekvenser, der følger af de skitserede satsforhøjelser. Ved beregninger af fordelingsvirkningerne tages også udgangspunkt i oplysninger om kontanthjælpsmodtagere i 2019. I de fordelingsmæssige konsekvenser er der ikke taget højde for, at der er færre kontanthjælpsmodtagere generelt i 2023 end i 2019.

Det bemærkes, at Danmark ikke har en officiel fattigdomsgrænse.

Med henblik på at monitorere udviklingen i FN's verdensmål nr. 1.2 om at halvere fattigdom, har Danmarks Statistik (DST) i fravær af et officielt dansk fattigdomsmål udarbejdet tre såkaldte fattigdomsindikatorer; lavindkomstgruppen, "relativ fattigdom" og økonomisk sårbarhed. Det skal understreges, at indikatoren for "relativ fattigdom" ikke er et egentligt fattigdomsmål. DST skriver i metodenotatet *Bag om relativ fattigdom* (2018) om fortolkningen af indikatoren:

"Fattigdomsindikatoren skal ikke tolkes som et egentligt fattigdomsmål, der objektivt viser antallet af fattige personer i Danmark, men som en indikator på udviklingen i relativ fattigdom.

En relativ fattigdomsgrænse vil altid hvile på antagelser, idet mange valg skal træffes, når man skal måle fattigdom. Antallet af fattige afhænger således af disse valg. Det er derfor vigtigt ikke at tolke for hårdt på selve antallet af fattige, som fattigdomsindikatoren viser.”

Lavindkomstgruppen omfatter personer med en familieækvivaleret disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten i befolkningen. DST's indikator for ”relativ fattigdom” omfatter personer, der i ét enkelt år indgår i lavindkomstgruppen. Dog ses bort fra:

- Personer med en familieækvivaleret nettoformue (eksklusive pensionsopsparing) ved årets start, der udgør over 50 pct. af medianindkomsten i befolkningen.
- Personer i familier, hvor hovedforsørgeren er studerende.
- Personer under 25 år, som er flyttet hjemmefra i løbet af året.

Det er værd at bemærke, at lavindkomstgruppen ikke kun omfatter ydelsesmodtagere, men også fx selvstændige, der typisk i en periode kan have en relativt lav indkomst. Derfor siger antallet af personer i lavindkomstgruppen heller ikke nødvendigvis kun noget om ydelsesniveauet, men kan også være udtryk for folks valg - herunder om at starte selvstændig virksomhed eller andre valg.

Hvis satserne for kontanthjælp, uddannelseshjælp og SHO-ydelse hæves med hhv. 10, 20, 30, 40 og 50 pct. vil den umiddelbare konsekvens være, at antallet af børn omfattet af DST's indikator for ”relativ fattigdom” reduceres med mellem 3.200 og 13.800 børn, således at antallet falder fra 60.400 børn til hhv. 57.100 og 46.500 børn, jf. tabel 3.

Tabel 3

Umiddelbare konsekvenser af ændringer i kontanthjælpssatserne på antallet af børn omfattet af DST's indikator, 2019

	Gældende regler	10 pct. stigning	20 pct. stigning	30 pct. stigning	40 pct. stigning	50 pct. stigning
Antal børn	60.400	57.100	53.600	50.600	48.400	46.500

Anm.: Under 18 år. Tallene afviger fra DST's opgørelse som følge af forskelle i opgørelsesmetode, herunder vedr. opgørelse af disponibel indkomst, definition af studerende, ækvivaleringsfaktor mv. Afrundet til nærmeste 100, hvilket medfører, at de nævnte forskelle i antallet af børn omfattet af indikatoren ikke kan aflæses direkte i tabellen. Opgørelsen er baseret på indkomster og befolkningssammensætning, herunder kontanthjælpsmodtagere, i 2019.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

De disponible indkomster øges ikke proportionalt med den relative stigning i kontanthjælpssatserne. Det skal ses i lyset af, at satsforhøjelserne er før skat, mens disponible indkomst er efter skat, samt at den disponible indkomst kan omfatte indkomster i form af blandt andet andre overførsler og løn. Det skal desuden bemærkes, at den disponible indkomst er familieækvivaleret og derfor afhænger af eventuel partners indkomst, og at ydelsestype og sats kan svinge i løbet af året. Den disponible indkomst afhænger således af en række andre forhold end niveauet for satserne i kontanthjælpssystemet.

Den disponible indkomst for enlige uden børn stiger i gennemsnit fra 117.700 kr. til 146.000 kr. (2023-niveau), svarende til en stigning på 24 pct., hvis satserne i kontanthjælpssystemet øges med 50 pct., mens den disponible indkomst for par med 3 eller flere børn i gennemsnit stiger fra 153.000 kr. til 167.800 kr. (2023-niveau), svarende til 9 pct., *jf. tabel 4.*

Tabel 4

Gennemsnitlig disponibel indkomst for kontanthjælpsmodtagere (2023-niveau), kr. pr. år 2019

	Gældende regler	10 pct. stigning	20 pct. stigning	30 pct. stigning	40 pct. stigning	50 pct. stigning
Enlig uden børn	117.700	123.000	128.200	133.800	139.900	146.000
Enlig med 1 barn	153.500	156.900	159.800	162.700	165.600	168.600
Enlig med 2 børn	146.300	149.700	152.600	155.300	157.800	160.100
Enlig med 3 eller flere børn	137.500	140.900	144.100	147.100	149.900	152.500
Par uden børn	185.000	189.900	194.500	199.300	204.000	208.900
Par med 1 barn	210.600	214.300	218.000	221.700	225.500	229.400
Par med 2 børn	190.900	194.100	197.400	200.600	203.900	207.300
Par med 3 eller flere børn	153.000	156.000	158.800	161.700	164.700	167.800

Anm.: Personer, der har modtaget kontanthjælp i løbet af 2019. Familieækvivaleret indkomst. Familiesammensætning ultimo året. Opregnet til 2023-niveau med udviklingen i forbrugerpriserne.

Kilde: Egne beregninger på lovmodellens datagrundlag.

Med venlig hilsen

Stephanie Lose
Fungerende økonomiminister